



Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk Maanedsskrift



Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

1. *Johannes Pedersen*: Hønsnap.
2. *C. H. Friis*: Fra Løgum Sogn.
3. *Skat Hoffmeyer*: En Fugletur til Frøslev Mose.
4. Fra Dybbøl-Stævnet.
5. Lav æ rejst ind te Dragun.
6. *J. Abild*: Et Himmelbrev.
7. Samleren

ARBEJDERNES LANDSBANK

VESTERBROGADE 5 - KØBENHAVN

Udfører alle Bankforretninger

Sønderjyllands Kreditforening

Telf. 199 Haderslev Telf. 199

Den vest-og sønderjydske Kreditforening

Jydsk Telefon 16 Ringkøbing Stats Telefon 13
Udlaan i 3½ pCt.s, 4 pCt.s (amort. 110), 4½ pCt.s og
5 pCt.s Kasseoblig. Umyndiges og offentl. Stiftelsers
Midler kan iflg. Lov anbringes i Foren. Kasseoblig.

Ejere af Kasseobligationer kan vederlagsfrit faa disse indskrevet
og opbevaret i Foreningen, dog ikke mindre Beløb end 10.000 Kr.

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Tåga 1700 og 1717
KØBENHAVN

J. Hansen-Christensen

Silke-, Stof- og Flagmaleri
Ragebøl

Righoldige Udvalg

Spec.: Fest- og Jubilæumsflag

Forlang Prislister eller Tilbud

1. Præmie ved Husflidsudstillingen
i Sønderborg, 1929

Takkeskrivelser fra H. M. Kongen
m. m.

P. A. Pedersen

Ingeniør, cand. polyt. M. Ing. F.

Jernbanegade 4, København V

Projekterer kontrollerer

Elektricitetsværker, Høj- og

Lavspændingsanlæg,

Vandværker og Badeanstalter

Hotel Skandinavien AARHUS

Telefon: Aarhus 1 og 2

Statstelefon 1

1. Klasses jydsk Hotel

Sundfarten Dampskibsselskabet „Øresund“ C. 63 7770
C. 7789 7790

Til Malmø daglig

8,00 9,45 11,15 14,30 17,00 19,15 21,45
Ret. 8,15 11,30 13,05 14,45 17,45 19,45 21,50

Til Hven (Kyrkbacken) daglig:

Hverdage Kl. 9,00 og 14,00
fra Hven Kl. 10,45 og 18,00

Aftenture til Hven

Tirsdag, Torsdag og Lørdag Kl. 19,45 m. ca.
1 Times Ophold paa Øen. Tilbage i Kbhvn.
ca. 23,45. Hele Turen **kun Kr. 1.50.**

Afgangsted: Havnegade 49.

Til Klampenborg

(Afgang vis a vis Knippelsbro)
(Havnegade udfor Niels Juelsgade)
Hverdage: Kl. 10,30–11,30 osv. hver Time
(sidste Baad 20,30).
Søndage: Kl. 9,00 og hver ½ Time.
Billetpris: E/T Kr. 0,60. T/R Kr. 1,00.
samt daglig fra

Islands Brygge med Havnens
Motorfærge:
(Omstigning Børsbroen).

Skoleturene udføres Mandag, Onsdag og Torsdag
Kl. 8,30. Billetter forud.

Fartplan udleveres gratis fra samtlige
Telefonkiosker.

HØNSNAP

ET DOKUMENT FRA 1650

AF SOGNEPRÆST JOHANNES PEDERSEN, HOLBØL

I.

LANDSBYERNE I DE SØNDERJYDSKE SOGNE HAR OFTE, SELV NAAR de ligger meget nær ved hinanden, et meget forskelligt præg. Det kan hænge sammen med, at en enkelt mand er blevet „toneangivende“, men oftere skyldes det en tradition, der har levet i aarhundreder. Bliver man opmærksom paa, at landsbyerne har været under vidt forskellige ejere, — at nogle har været „kongelige“, mens andre var „hertugelige“ — skønner man lidt om, hvordan præget kunde blive saa vidt forskelligt. —

I Holbøl sogn ligger landsbyen *Hønsnap*. Blandt sognets landsbyer — man tænke paa nabobyerne Hokkerup og Holbøl — har den sit eget jævne, solide præg.

Hvorvidt dette præg hænger sammen med landsbyens historie, skal ikke her undersøges; men et interessant dokument vedrørende dens historie skal fremdrages.

Aftægtsmand *P. Fromm*, Hønsnap, har i sine gemmer et originalt pergamentbrev med kongeligt segl under — dateret *d. 30. Juni 1650*.

Efter dette brev, der er affattet paa tysk og underskrevet i København, sælger *Kong Frederik d. Tredie* de i landsbyen *Hønsnap* beliggende 5 boel (5: hele gaarde) — „af hvilke de fire er „Bunden Gûther“, mens det femte hidtil var „Feste Guth“ — med alle bygninger og marker til de nuværende beboere for *4000 Rdlr.* Gaardene vil herefter være at betragte som fri ejendom og kan sælges til hvemsomhelst — „dog ikke til adelige personer“. De fremtidige ejere skal være fri for afgifter og andre byrder med undtagelse af nogle mindre, nærmere bestemte forpligtelser. Bl. a. betales der ved salg og ejerskifte 1 Rdlr. for indskrivning i Flensborg amtsregister; „die gemeinen Landt contributiones“ maa ogsaa udredes, ligesom hver gaard aarligt maa yde

én dags jagttjeneste og én gang om aaret stille heste og vogn til raadighed enten til Haderslev eller til Rendsborg. Endeligt forpligtes gaardene til at lade deres korn male ved de flensborgske amtsmøller. Saaledes har gaardene i Hønsnap i snart 300 aar været fri ejendom.

II.

Ved hjælp af dette dokument og de stadfæstelser, de skiftende konger har givet det, er det tillige muligt at finde en del oplysning om Hønsnap-gaardmændenes navne.

I selve dokumentet fra 1650 nævnes som købere: *Nis Hansen Hockerup*, (om Familien Hockerup jfr. Vor Hjemstavn 3, s. 173 ff.) *Fes Nissen*, *Peter Førgensen*, *Nis Clausen* og *Las Nissen*.

I Christian d. 5.s stadfæstelse af 29. oktober 1670 finder vi de samme navne. — Men 15. Marts 1731, da Christian d. 6. var kommet paa tronen, nævnes som ejere følgende: *Hans Clausen*, *Peter Nissen Hockerup*, *Lars Nissen*, *Nis Petersen*, *Hinrich Førgensen*, *Nis Clausen*, *Nis Fessen*, *Nis Tüchsen*, *Nis Førgensen*, *Peter Clausen* og *Hans Hansen*. At der nu nævnes 11 navne, maa betyde, at gaardene er blevet delt.

I den følgende stadfæstelse af 7. marts 1747 — Frederik d. Femtes — er navnene de samme som 1731 med undtagelse af de to sidste. I stedet for *Peter Clausen* nævnes *Nis Petersen* og i stedet for *Hans Hansen* nævnes *Christian Boysen*.

Christian d. Syvendes stadfæstelse af 5. oktober 1767 har navnene: *Thomas Boysen*, *Nis Hockerup*, *Lars Nissen*, *Nis Petersen*, *Andres Hinrichsen*, *Nis Hinrichsen*, *Asmus Førgensen*, *Nis Tüchsen*, *Metta Førgensen*, *Rigel Petersen* og *Nis Hansen Schott*.

Da kong Frederik d. Sjette stadfæstede Hønsnappernes købebrev — det var 19. december 1811 — nævnes ejerne kun som *Thomas Boysen* og konsorter.

Men i den kongelige stadfæstelse af 27. januar 1841 faar vi atter navnene paa alle ejerne: *Nis Petersen*, *Nis Paulsen*, *Nis Petersen Hockerup*, *Hinrich Hinrichsen*, *Hans Lassen*, *Asmus Førgensen*, *Fens Peter Fromm*, *Stephan Hansen*, *Friedrich Petersen*, *Fohann Boysen* og *Hinrich Reppin*. Der er saaledes igen 11 navne.

Frederick d. 7.s stadfæstelse af 4. august 1854 — altsaa kun ca. 13 aar efter — nævner atter ejerne, der for en stor del er de samme: *Fes Petersen*, *Nis Paulsen*, *Nis Petersen Hockerup*, *Asmus Førgensen*, *Fens Peter Fromm*, *Stephan Hansen*, *Christian Petersen Schmidt*, *Fohann Boysen* og *Hinrich Reppin*.

1868, d. 12. februar udsendte overpræsidenten for Slesvig-Holsten den sidste stadfæstelse af dette gamle købebrev. Deri nævnes som ejere: *Fes Petersen*, *Nis Paulsen*, *N. P. Hockerup*, *H. P. Schmidt*, *Hans*

Møller, Asmus Fürgensen, Joh. Fromm, Steffen Fürgensen, Christian P. Schmidt, G. Boysen og Thomas Fromm.

Desværre synes gaardene ikke altid at være nævnt i samme orden, men oftest dog saaledes, at der begyndes fra byens østkant (ved den gaard, der nu ejes af *Jacob Vrang*), saa nævnes de byen igennem hen til vestkanten (den gaard, der nu tilhører *Fr. Schmidt*) og tilsidst de nordlige steder og den ejendom, der laa i Sønderhav(hvoraf en del nu tilhører *Timmermann*).

Det vil være muligt for Hønsnabønderne paa grundlag af disse navne at lave sig en fortegnelse, der rækker ca. 300 aar tilbage, over ejerne af den gaard, de nu ejer. Og det vilde være smukt og naturligt, om enhver bonde havde interesse af at lave sig en saadan fortegnelse for sin bostavns vedkommende.

FRA LØGUM SOGN,

LIDT OM TIENDEFORHOLD I GAMLE DAGE

AF C. H. FRIIS, LØGUMGAARD.

SOM FØR MEDDELT HØRTE DEN GAMLE LØGUM KIRKE I MIDDEL-
alderen ind under *Klosteret i Løgum*, og Sognets Beboere var dermed tiendepligtige til Klosteret. Oprindeligt tilhørte Tienden Kirken og Præsten, men da Kirken kom ind under Klosteret, overtog dette Tienden mod at afholde Udgifterne til Kirken og Præsten. Klosteret har saa ansat en Præst ved Kirken, antagelig en af Munkene. I et Aktstykke fra den Tid paalægger Biskop Omer Sognets Beboere at levere deres Tiende af Hør og Hamp til Klosteret. Sandsynligvis drejer det sig her om et Tillæg til Tienden, thi til denne hørte ikke blot Korn, Hør og Hamp samt Honning, men ogsaa Kalve og Lam.

Om *Korntienden* har der en Tid lang været Strid mellem Sognet og Klosteret, da Beboerne ikke vilde levere i Neg, men i rent Korn. Det var naturligvis lettere for dem. Man tænke sig den Vanskelighed, at naar Kornet stod tørt til Indkøring, maatte det dog ikke køres ind, førend Munkene fra Klosteret havde været der for at udtage deres Neg. Det tog maaske flere Dage at komme Sognet rundt, og saa blev

det en lang Ventetid for dem, der kom til sidst. Bønderne vægrede sig derved og har vel klaget til Biskoppen, og da det ikke hjalp, har de sluttelig indanket Sagen for Paven i Rom. Paven udnævnte nu 2 Ribe Domherrer til at undersøge Sagen, og disse dømte 1246 til Klosterets Gunst, „fordi Levering i Neg altid har været almindelig i Ribe Stift“. Det kan vel tænkes, at de to Domherrer ikke har været uhildede, men Begrundelsen var jo god nok. Det synes dog, som om Beboerne vedblivende har vægret sig, thi Biskop Omer maatte senere, under Trusel om Band, befale dem at levere Tienden til Klosteret. Saa har de vel maattet bøje sig, og de har leveret deres Neg helt til Reformationen, da Tienden atter, ved Klosterets Ophævelse, tilfaldt Kirken og Præsten.

Hvordan det gik med Tienden straks efter Reformationen, har jeg ikke kunnet faa oplyst. Det er først, da der indføres *Kirkeregnskaber*, at man af disse kan se, hvordan Tienden er leveret. Først med Aaret 1718 begyndes der med et ordentligt Kirkeregnskab. Forud for dette har det kun været løse Blade, der kun giver meget sparsomme Oplysninger. Den første Regnskabsbog begynder med en Indledning af Sognepræst *Johann Roost*, hvori han meddeler, at Provsten over Amterne Tønder og Løgumkloster (Samuel Reimarus) har befalet, at der skal forfærdiges en ordentlig Kirkebog for Løgum Sogn til Nytte for Efterverdenen, og at han derfor har foretaget sig i denne Kirkebog (Kirkeregnskabsbog) at opnotere alt, hvad der kan have Interesse. Han begynder med at stadfæste, at Nr. Løgum Kirke er den rette Sognekirke for Løgumkloster Birk. Saa kommer først en Fortegnelse over nogle Jorder i Løjtved, Kløjeng og Løgumbjerg, der tilhører Kirken, og hvoraf der skal betales Landleje. Kirken ejer en Kapital paa 847 Mk., der som Laan er fordelt mellem Sognets Beboere, og en Del Køer hos Beboerne rundt i Byerne, hvoraf disse betaler 2 Skilling aarlig i Hyre for hver Ko. Det er dette Forhold, der blev Grundlag for den *Koskat*, der af enkelte Beboere betales helt op til Genforeningen og som nu endelig — som den sidste Rest af Tiende — blev afløst i 1929. Han anfører videre, at hvis den aarlige Opkrævning ikke slaar til til Vedligeholdelsen af Kirken og Præstegaarden, bliver der søgt til Amtmanden om Paalæg. Kapitalen bliver ikke angreben. Til *Præstegaarden* hører et Par Stykker Eng, der giver 7—8 Læs Hø. Der er ingen Fiskerirettigheder, men Præsten har alle Tider haft Frihed til at fiske i Aen. Af Korntiende har han intet i hele sit Sogn. Kun fra Ellum faar han det 15de Neg af alt Korn, og ligesaa fra 2 halve Boel i Løjtved. Smørtienden er af hver Ko, der har kælvet, 4 Skilling og af en Kvie 2 Skilling. Dette gav engang Anledning til en pudsig Bemærkning af en senere Præst, der ikke var tilfreds med

Tienden fra en af Bønderne. Han spurgte Manden, om han ikke havde flere Køer. Nej, det havde han da ikke. Præsten kunde jo tælle dem. „Men saa Kvier da“, spurgte Præsten videre. „Nej, men hvad forstaaer Præsten ved Kvier“, spurgte Bonden lunt. Denne, der ikke havde megen Forstand paa Landbrug, svarede da: „En Kvie er ethvert kvindeligt Dyr, der hverken er Ko eller Kalv“. Efter at have anført noget om Offer og Tørvelevering, skriver Præsten videre, at han i Kontanter faar $43\frac{1}{2}$ Mk. og Tilskud fra Amtsstuen paa Grund af Præstegaardens daarlige Tilstand 30 Mk., fra Brede Kirke 29 Thl., samt Embedsindtægt af „Slotskirken“ i Løgumkloster. Degnetjenesten tilfalder Præsten, der skal holde Degnen. Organisten ved Slotskirken, der tillige er Skoleholder i Flækken, udnævnes af Amtmanden, dog kan Præsten ogsaa bruge ham som Degn i Løgum Kirke.

Ved et Møde i Brede den 9. Juli 1732, hvor Provst Schrader, Amtsforvalter Martensen samt Præsterne Jakobsen af Brede og Roost af Løgumkloster og Nr. Løgum var til Stede, blev det besluttet, at den Afgift, som Præsten og Organisten efter gamle Kirkeregnskaber har faaet fra *Brede* (henholdsvis 87 og 52 Mk.), skulde bortfalde, da Brede Sogn fra 1722 selv har kaldet sin Organist og Præst. Disse Gebyrer skal fremtidig betaales af Tønder Kirke-Tiende (Provstikassen) ifølge kgl. Bevilling. Klosteret i Løgum ejede ogsaa Brede Kirke, ansatte Præster og opkrævede Tienden der. Efter Klosterets Ophævelse er Brede Kirke vedblivende bleven betjent fra Løgum Sogn som en Slags Anneks helt ind til 1722.

I Aaret 1739 blev ved kgl. Anordning *Løgumkloster og Nr. Løgum Sogn adskilte*, og den 27. April samme Aar blev Johannes Krog kaldet til Sognepræst for Nr. Løgum Sogn. Ved Sekulariseringen af Klosteret blev Klosterkirken, eller som den herefter blev kaldt „Slotskirken“, frigivet til almindelig Brug. Derved fremstod jo allerede en Deling af Sognene i Praksis, skønt de betjentes af samme Præst, der boede i Løgumkloster, og ogsaa — ialfald tildels — havde fælles Regnskab. Tienden til Sognekirken blev endnu opkrævet i begge Sogne, og den blev stadig betragtet som den egentlige Sognekirke. Derfra stammer Betegnelsen „Sogn Kirke“ og „Sogn Sogn“ eller „Nørresognet“, (i Mod-sætning til „Slotskirken“, der ejedes af Staten) og denne Betegnelse har i daglig Tale holdt sig til helt op imod vor Tid og er ikke helt forsvunden endnu. Nu -- i 1739 -- blev de endelig definitivt adskilte. Til Løgumkloster Sogn kom 29 Plove og til Nr. Løgum $46\frac{1}{2}$. Præsten i Løgumkloster faar fra Amtet 30 Mk., fra Kirkemidler ved begge Kirker 6 Mk., for Degnetjeneste 9 Mk., fra Ellum 29 Td. 5 Skj. Korn og ellers alt, hvad der hører til Tiende i Distriktet. Præsten i Nr. Løgum faar af Amtet 96 Mk., fra Brede 87 Mk. 11 Skilling, Korn-

tiende fra Løjtved 13 Td. 8 Skj. Af Kirkemidler ved begge Kirker faar han 13 Mk., og af andre Kirkerevenuer 29 Mk. og til Degnetjeneste 3 Mk. Af Landbrug har han en Eng i „Nørkjær“ og 9 Agre (Degnetoft) samt de til Degnetjenesten hørende 2 smaa Stykker ved Kirkegaarden og endelig alt, hvad der hører til Tiende og Indtægter. Degnetjenesten er i begge Sogne tillagt Præsten, dog paa Betingelse af, at der ansættes 2 dygtige Mænd mod en passende Løn.

For de naturlige Ydelser kan ingen tvinges til at levere i Kontanter. Til Ildebrændsel faar Præsten i Nr. Løgum 4 Læs Træ og fra Byerne Løgumgaard, Tørnskov, Løgum, Kløjeng, Terp, Teglgård, Nybo og Vestermølle 60 Læs Fladtørv. Begge Præster har Frihed til at fiske i Aaen til egen Husholdning, fri Kirkestole for hver Part i begge Kirker, Altergang og Begravelsesplads. Som det ses, er Adskillelsen endnu ikke helt gennemført. Til Præsten i Nr. Løgum skal der til Præstebolig købes et Boel i Løgumgaard, og de nødvendige Midler dertil bevilges. Samtidig skal der ogsaa bevilges Midler til en Kirkebro.

Dette Dokument er undertegnet af Kongen d. 10. Maj 1737.

EN FUGLETUR TIL FRØSLEV MOSE

AF SKAT HOFFMEYER, AARHUS

VOR SYDGRÆNSE ER SOM BEKENDT UDSTYRET MED ET HAK VED Padborg. Grænsen går sydom Padborg for en milsvej vest for byen atter at dreje imod nord. Herved er Frøslev Plantage og Frøslev Mose syd og vest for Plantagen blevet dansk. Dette er en omstændighed, som allerede har sat sig spor i dansk Naturhistories annaler. Jeg var selv en tur dernede Kristi Himmelfartsdag i år sammen med nogle andre interesserede; og jeg skal i det følgende fortælle om det interessanteste, vi fik at se ude i Mosen. Vi kørte i bil gennem Plantagen lige til mosens rand og gik så i stegende sol 5 timer i mosen, med gummistøvler på benene og kikkerten parat.

Vi noterede naturligvis omhyggeligt alle de fuglearter, vi så; men det er selvfølgelig kun få af dem, der har mere almindelig interesse. I luften dominerede *Hedehøgen*, hvoraf der i Frøslev Mose vist yngler

lige ved en halv snes par. Det er en fugl, der er forholdsvis ny som dansk; først for ca. en menneskealder siden begyndte den at vise sig, sikkert indvandret sydfra; nu er den faktisk den jyske hedes Karakterfugl, — som sådan har den afløst *Hjejlen*, der jo er blevet saa sjælden. Hede høgen er en prægtig rovfugl med et vingefang som Musvaagens; hannen er dejligt lyseblå med sorte vingspidser, hunnen brun. Den hører til de kredsende rovfugle, som i timevis kan svæve højt i luften, blot med svage bevægelser af vingerne; at følge den i kikkerten er altid en øjnenes lyst. Vi var så heldige at finde en rede af den den dag; den er anbragt på jorden; her var 4 æg, — siden er der, véd jeg, lagt et til.

En slægtning af Hede høgen er den *Blå Kærhøg*. Det er en højnordisk fugl, som her i landet kun kommer på træk. Men, — ifjor blev der konstateret et dansk ynglepar af den, og mærkværdigt nok havde denne nordiske fugl valgt at slå sig ned i Frøsløv Mose, ved vor sydgrænse. Fuglene er på afstand vanskelige at kende fra Hede høgen; jeg stirrede øjnene omtrent helt ud i Kikkerten for at klare, om der ikke var en „Blå“ mellem Hede høgene. Jeg føler mig overbevist om, at der var en; der var én, der var mere bredvinget end de andre og mere rent blå. Men på det tidspunkt var fuglene desværre så langt borte, at jeg ikke tør sværge på noget. Jeg må holde min følelse for mig selv!

Men det var også Mosens eneste skuffelse. Vi fik ellers hele programmet forelagt, og endda et extra-nummer: det var et par *Traner*, der kom sejlene forbi; de gik ud over den tyske grænse, stigende og stigende, til de blev borte bag ved en hvid sky. Solen skinnede prægtigt paa deres lysegrå fjerdragt, der strålede som silke og sølv. „Fuglen så stort som et menneske“, kalder Bengt Berg denne prægtige Skabning, som det altid er en oplevelse at få i kikkerten.

Hvad så vi mere? Vi jog en *Urkok* op, som strøg i en stor bué ud over lyngen. Det næste var en *Mosehornugle*, der længe viste os sin lydløse flugt på de store, for en ugle mærkeligt spidse, vinger; den er vist almindeligere i sønderjylland end ellers her til lands, — jeg har f. Ex. også set den ved Draved. Den færdes langt mere naturligt og hjemmefant om dagen end de andre ugler. — Så må jeg nævne nogle *Vadefugle*: der var *Horsegøge* (Dobbelt Bekkasin) og 5—6 *Tredækkere* (den sidste er jo nu en sjældenhed) og enkelte *Tinksmede* (Grønbenet Klire). Men først og fremmest var der *Regnsponer*; vi så dem mange gange. Læserne synes måske ikke, det er så mærkeligt; Regnsponen (= Stor Regnspon, Storspon) regner vi jo da ikke for noget særligt; hvor ofte har vi ikke hørt deres fløjt i forårsnætter eller set dem på stubmarkerne om efteråret. Men husk, det

var Kristi Himmelfartsdag; den 25. Maj! Det, vi så i Frøslev Mose, var ynglefugle, ægte danske Regnspover! Denne højnordiske fugl, så almindelig på trækket, har først i de allersidste år slået sig ned som dansk ynglefugl; to steder er den konstateret som sådan, på Randbøl hede og i Frøslev mose. Derfor var det en særlig glæde at hilse på dem dér; og det var også ejendommeligt at iagttage deres færde, — de opførte sig faktisk helt anderledes, end som vi kender dem hidtil: vingeslag, tempo, alt var forskelligt.

Men jeg må nævne turens sidste store oplevelse, — den, jeg selv havde glædet mig mest til og håbet mest på. Det var *Stor Tornskade*. Også den har vi hidtil kun haft som „vinterfugl“; også den yngler i Skandinavien. Men også den er siden ifjor indregistreret imellem vore ynglefugle. Reden blev fundet i Frøslev Plantage ned imod Mosen. Vi havde set meget efter den, inden vi opgav at træffe den. Da fik vi sandelig alligevel øje på den i den højeste top, helt oppe i spidsen, af en høj gran. Med knejsende holdning holdt den øje med landskabet. Da den havde ladet sig beundre nogen Tid, fløj den ud over Mosen; vi fik den igen i kikkerten. Den stod i luften på svirrende vinger ganske som en Tårnfalk, kastede sig nu og da ned, gik til vejrs igen som en pil, — den „musede“. Den går hverken af vejen for mus eller fugleunger; en rigtig røver er den; og den spidder som bekendt sit bytte på torne og brækkede kviste for at fortære det, efterhånden som appetitten melder sig. Der sidder byttet ofte og dør langsomt. Stor Tornskade er en herre uden skrupler. Men den var en herlig oplevelse

Jeg kunde fortælle adskilligt endnu fra den fugletur; men jeg tør ikke gå for meget ud i specialiteter. Det vilde føre for vidt, hvis jeg fortalte om den sjældne *Kærsanger*; den kendes fra Sivsanger og Rørsanger væsentligt på sin sang; men vi fik den konstateret og lærte dens toner at kende.

Dog nok herom. Læserne vil forstå, at som dansk fugleven glæder man sig over det firkantede hak i vor sydgrænse!

FRA DYBBØL- STÆVNET

11. JUNI 1933.



H. P. HANSEN,

Sønderjydernes gamle Fører, taler fra Kongeskansens Talerstol til over 40 tusinde unge Sønderjyder, saa der er samme Klang i hans og Ungdommens Røst. Han tilraaber Tyskerne Krügers gamle Ord: „De Herrer glemmer, at der findes et dansktalende og dansksindet Nordslesvig“, og han fortsætter med en let Ændring: „som aldrig vil indlemmes i Slesvig-Holsten og det tyske Rige!“



SAA TIT DE HØRTE

Melodi: Du danske Mand.

(Carl Nielsen)

Saa tit de hørte Klokkens Lyd
fra Vest gennem Havets Brus,
saa tit det drøned hult i Syd,
gik Fædrene Mand af Hus.
Paa Stranden og paa Heden
de stred for Landefreden,
de stod i fælles Vilje
for Hjemmet og Jorden Vagt.

Og de holdt ud til Sejr de fik
i Vest over Havets Magt;
det grønnes nu af Klæg og Slik
i Læ af Diget lagt.
Bag brede Digerygge
blev de dog aldrig trygge;
— et Folk, der altid kæmped
er altid et Folk paa Vagt.

De ofred Blod i mangen Strid,
trods alt dog paa Sejren vis,
holdt ud i al den Trældoms-Tid,
som randt af Fireogtrede;
de stred og tav og ventede
og nye Kræfter hented
af Hjemmet og af Jorden,
som altid paa Grænsevagt.

Nu er det os, der staar for Tur,
nu rykker vi unge frem!
Nu bygger vi den nye Mur
til Værn om Jord og Hjem.
Men ingen af os drømmer
om Vold af Sten og Tømmer;
nej, Fremtids-Danevirket
i Ungdommens Sind er lagt.

Nu bruger vi ej Bly og Staal,
nu flyder der ikke Blod,
og staar vi end med stædig Taal,
som vore Fædre stod,
— i aaben Mark det gælder,
som Stødtrop vi os melder,
og nu gaar vi til Angreb,
vi, Fremtidens Grænse-Vagt.

Peter Alsted.

11. 6. 33.

LAV Æ REJST IND TE DRAGUN 1)

(ALSISK FOLKESPROG)

AF P. P. HJEDS,
(OPTRYKT EFTER DRØHSES ALMANAK)

FORLEREN ÅVTEN VA' VI TE 'ÅVTENSED' OM VED E FOSTEMO'S MAND. Vi fæk en Pif Røg o' en Gang Øl og sad o' pråted'. Deæ va' stua Tham-mies og lil' Thammes og Thammes o' e Pold og Thammes Tveædryvve og lil' Mistins²⁾ Kloj. Kloj han sægled i e Ølkrus og hogt i e Disk med sin Knytnefer, te de' kam smo Grav' etter, te Tyd o, te han ho tjend Kon-gen som en Ka'l, og saa trygt han da novve røj Almanakker om sit Sol-dåteri med novve Løgn', te' en kund' godt ries en Gaa'stavver i em med en Tresk' o e End, urren te en skuld' fald' om.

„Ja, da e' de' e sam'“, sejer æ, „æ hær og væt Soldåt, og hær I Lost te' og hær, så skal æ fo'tehl Jær, hvodånne æ kam astej i Flens-borre, lav æ rejst ind som Rekrut te' e Dragunner i Slesvig.

Da ho vi ingen Skase og Jærenbån' og sårren Troltskonster. Æ fæk en Stump Flæsk og en Blæs' med Smør i og et pa' Hues og Skjyvtter i en gammel Kal'skinds Tanyster, æ ho ærre etter en Boss, dæ døj hjem ved vos, og så dingled' æ åv te Synderborre. Deæ kam æ te agind' med en Fuamånd te Flensborre og tov i de sam' Kaatier som han, heær i e Nuaren. Di Sohnebo³⁾ Rekrutter skuld æ tej om Moane uh ved den åjen End' i e Staj, så kund' vi kom te og ag' te Slesvig.

De' va Vinterdav', Klok' ho æ ingen ved mæ, da æ lat en blyv hjeni, te di it sku tej mæ en fro i e Fremmed', og så var æ bang for og for-sov' mæ. — No — æ ho da sovve' et Skrup, og så bløv æ vagen, og de, va' helt lyst. „Uha, uha“, råft æ, „no hæ do sovve' øvver dej sjell“, so æ, og sen fæk æ min Ynderbovs og min Skæt⁴⁾ o og listed' mæ hen te e Vinder. — Jua: de' var ret nok, æ kund' kla't tehl ål æ Pånder o et Hus, der lav snert ved og sie e Skorsten og e Gesims: æ måt' astej! Æ smid e Klæ'r o mæ i en Snert, fæk e Tanyster o e Nak og min knostere Kjep i en Haand, og — vuptig, var æ nen ad e Trap. Æ kam e let te rysserind ebag, men de'avted' æ it. — Dæ var ingen op. Men Old'far ho já soj, te' d' Stajs Sladellere stud' it op fo' Merre. De' kund' æ it bi etter, og så ståk æ av.

Æ kam ud i e Synden. Men sin mærgt æ nok, te' de' klar' Skin, æ ho set, var e Mon, og saa mødt' æ en Vejter. „Hva er e Klok'?“

1) Om Forfatteren og denne Fortællings Tilblivelse læs S. M. 9. Aarg. S. 9 ff.

2) Marie Kirstine.

3) Sundvedbo.

4) Kasket.

sejer æ. — „Wat?“ sejer han. — De' va' Tysk, men æ forstuy e' og spur, egæn: „Hvo' manne er e Stajsklok?“ — „Halb tve“. — Si kun, de' var så mœjl som halve tue. — „Så er æ kommen fo' tidle op“, so æ. „Men kå do it sej mæ, hvor der er et Stej, æ kån kom ind' og fo mæ et Slat Kaffe, fo go te' bag de' er æ it for. Æ er en Rekrut, og æ gi' dej en Skjelling“ — en gammel Lybækker jo. — „So, so, ja, ja, da er hier en Fru in e lüt Straat un' serre op un' verter sin Mann, der un' der“ — og så kam æ derhen.

De' va' et lidt lække't Hus med sårren Trelugger for e Vinnere. Men de' va' Lyss', for de' kund' æ sie ved en Spræk — uha! æ kan håvs e' så godt! — Æ knaldere o e Dør, og så kund' æ hører, te hun kam og lut op. — „Bist Du dår, min lever Mann?“ — „Ja, heær er æ“, so' æ, og smutted' forbi hin ind i e Dønsk. No — hun bløv novve fo'hippe', lav hun såv mæ, og æ va' da' e lidt befippe', men æ skyd e Hja't op i Lyv og fo'told hind', sådånne og sådånne hænjd e sammel, om æ it kund' fo' et Slat Kaffe fo' gui Uard og Betalling. — Jo — så bløv hun da så fejt flink. Men æ skyld' strøv, fo hind Mand va' Skrerre og va' te' Maskerade. Hun vild' it med, fo' hun ho fåt Frost i e Lildto og kund' it fo Dånssko o. No sad hun og vint ette den jer Skrerre. Men han kund' kom hve't Yeblik, og sen ho han vist novver i e Hoj og kund' gi'e sej te' å ikkel, og fånd' han mæ, så va' Hunder og jet u'e'. No — ja, æ sku' nok strøv. Hun kam da mæ et stuat Kop Kaffe og tu Stykke' Brød.

Men uha, uha, så høæ vi jen kom' dinglend' hen ad e Gah'. „Au wei, au, dat is min Mann!“ jamred' hun. Æ va' no it bang for en fuld Skrerre, men da e Kuhn hå våt så uforskamme flink, vild' æ og kun nøj sæt' hind' i Blød fo' de', og hun fåndt o et godt Roj. Ligh øvver e Kakkelo'n var en Luhg op te' så et Slavs Tørkammer. Deæ kryf æ op med Tanyster og Stok og hele Mullevitten. Æ fo'tryd kun skammelet e bag etter, te æ it ho fåt e Kaffe med. No — hun lut e Luhg i, og de' va' it miæ Plads, end te æ måt sed' o e Luhg. Hvørnær sen hun ho faat e Skrerre i Seng, så skuld hun nok kom' og luk me nen.

Olt de' hæ tov jo e ledt Tid, og e Skrerre bløv utålle og trumfed' o e Dør og råft, te hun skuld' kom og luk op, og de' e lidt gavt. „Jå, jå, lüt Fatter, Geduld!“ — No omsie kam han da ind. Men han va gall. „Warum måkst Du nich op, Du?“ råft han. — „Aa, ik wär in Schlåb, lüt Fatter! Komm nu to Bett!“ — Han ga' Mund i novve Tid, men så lirked' hun om med ham sålæng', te hun fæk ham flink og i Seng, og hun gik vel med.

E Tid bløv lang for mæ, der mått' ligg' krum o e Luhg og it ho miær og besteld end den jæ Finger, wenn æ hogger en åv og legger en o e Vej, — og e Skrerre vild' it sov. Han sang i e Seng, te de' gjåldere i e Sko'sten. — „Aa Mutter, wat en schönen Danz ick häv lert hüt Abend,

dat schallst du maal sehen!“ — og så kund æ høær, te han vipped' ud åv e Seng og begyndt og syng' og dåns'. Omsi'er fånd han o, te e Kuhn skuld' ud åv e Seng og lær' den je ny Dans. „Aa, min lütje Taa deiht so weh!“ — Dat helpt nich, Fru, komm man ran!“ Og så mått' hun da.

No kund' æ it bjerre mæ. De Spil mått æ sie, hvo' e Skrerre og e Kuhn dånsed' Frånsese i e ba Skjyvt, og så begyndt æ og lirrek e lidt ve den jæ Luhg. Men de' skuld' æ ho lat veæ med, for uha, uha! hvo, de gik te! — Klask, fåldt e Luhg nen, og æ e bag etter med e Kalskind o e Ryg. E Skrerre han vohld.¹⁾ Men æ sanked' min Kjep op og ruppet' mæ ud a e Dør og bennekked' å nen a e Gad', de bedst æ kund', for æ kund' høær, hvo e Skrerre løf o e Gad' og råft: „Kevalt, Kevalt, de Düvel is in min Hus, de Düvel is in min Hus!“ — De Düvel de' er så møjel som e Troid, og de va mæ, han miend'.

Hvodånne de sen gik vie, de ve'r æ it. Men æ foglemmer e' åller og de' fortryrre mæ indno for e Skrerrekun — og fo den Kaffe, æ it fek“.

1) vohld = vrælede.

ET HIMMELBREV

VED J. ABILD, HELLEVAD.

Det følgende Himmelsbrev er en nøjagtig Afskrift af et, som er skrevet i 1852 i Hellevad. Brevets Indhold er væsentligt det samme som i det Brev, der er aftrykt i Søj. Maanedsskrift 1925—1926, Side 119.

I NAVNET GUD FADER, SØN OG HELLIG AAND. AMEN. SAALEDES SOM Jesus stod stille i Urtegaarden, skal Geværer staa stille. Hvo der har dette Skrift hos sig, den vil Intet skade, der vil intet ramme ham af Fjendens Geværer og Vaaben. Den vil Gud bevare for Tyve, og Mordere skal ikke skade ham. Vaabenet og Sværdet og Pistolen, alle Geværer maa staa stille ved Befalinger og ved Jesu Christi Død. Alle synlige og usynlige Geværer maa staa stille, ved den hellige Engel Michael, i Navnet Gud Fader, Søn og hellig Aand. Amen. Gud vær med mig. Hvo der har denne Velsignelse for Fjenden hos sig, den vil blive bevaret for Herren, og hvo der ikke vil tro det, den kan skrive det af og hænge det paa Halsen af en Hund og skyde efter den, saa vil han erfare, at det er sandt. Hvo der

har dette Brev hos sig, den bliver ikke fangen, endog bliver han ikke forløst ved Fjendens Vaaben. Amen.

Saasandt som Christus er død og er faren til Himmels, saasandt som han vandred paa Jorden, kan han ikke blive stukken ihjel, skudt eller ogsaa forløse Livet, og hans Kjød og Indvolde, alt skal blive ubeskadiget. Jeg besværges alle Geværer og Vaaben i denne Verden, ved Gud Fader, Søn og Hellig Aand. Amen. Jeg beder i Navnet af vor hellige Jesu Christi Blod, at der ingen Kugle vil træffe mig, hverken af Guld, eller af Sølv, eller af Bly. Gud i Himmelen gjør mig fri for alt dette, i Navnet Gud Fader, Søn og Helligaand. Amen.

Dette Brev er sendt fra Himmelen, og er bleven funden i Holsten 1724. Det var skreven med gyldne Bogstaver og svævede paa Væggen over Daaben. Naar nogen vilde gribe efter det, saa veg det tilbage. 1791 nærmede Nogle sig det, med den Tanke, at vilde skrive det af og meddele Verden det, og til dem nærmede Brevet sig. Herefter stod der skrevet, hvo der arbejder om Søndagen, den er fordømt. I skulde ikke arbejde, men I skulde gaa til Kirke, og bede med Andagt og meddele de Fattige af Eders Rigdom. I skulde ikke være som de ufornuftige Dyr, nøies med at arbejde i 6 Dage og paa den 7de Dag kunne I høre Guds Ord, ville I ikke gjøre det, saa vil jeg strax straffe Eder med Dyrtid, Pestilenz og Krig. Jeg beder Eder, at I ikke arbejder sildig paa Løverdagen. Enhver, enten den er ung eller gammel, veed at bede for sine Synder, at tilgive Eder dem er tungt. Derfor skammer Eder, I Mennesker, thi, saa sandt, som jeg har skabt Eder, saa sandt kan jeg ogsaa ødelægge Eder. Værer ikke falske med Tungen. Ær Fader og Moder, og tal ikke falsk Vidnesbyrd om din Næste, en saadan vil baade have Lykke og Velsignelse.

Jeg siger, at Jesus Christus har skrevet dette Brev. Hvo der vil tale det efter, skal være forladt, og ingen Hjælp faa, hvo der har dette Brev og ikke aabenbarer det, den er forbandet for den christelige Kirke. Dette Brev skal den ene afskrive den anden. Og naar I har gjort saa mange Synder, som Sand ved Havet og Løv paa Træerne, saa skal det blive Eder tilgivet. Tro visselig, at I vil ære det, hvo der ikke vil tro det, den skal døe, og sine Børn skal døe en ond Død. Omvender Eder, ellers blive I meget straffede. Jeg bliver straffet paa den ydersie Dag, naar I ikke kunne give mig Svar paa Eders Synd. Hvo der har dette Brev hos sig i Huset, den træffer ingen Tordenveir. Naar en Kone har dette Brev hos sig, hun vil bringe en yndig og skøn Frugt til Verden. Hold mine Bud, som jeg sendte med Engelen Michael. I Jesu Christi Navn. Amen.

SAMPLEREN

TALREMSER.

(Fortsat.)

Da æ Klokk' var jen — —

Da æ Klokk' var jen, da spidset æ min Pen,
" " " " to, da snu'er æ min Sko,
" " " " tre, da kom der æ lidt Sne,
" " " " fie, da spel æ aa æ Lie,
" " " " fem, da gik æ hjem,
" " " " sejs, da hugge æ e lidt Grejs,
" " " " syv, da fæk æ u'ndt i æ Lyv,
" " " " ott', da tapped' æ Øl i æ Pott',
" " " " ni, da tapped' æ meer i,
" " " " ti, da var ål Ting forbi,
" " " " elle, da bløv æ bån te Brøllup,
" " " " tolv, såd æ u'e aa æ Præstes Vold
å lejt med lille Per Vakketrold.

(Johannes Klindt, Sølsted — Sml. S. M. II. S. 31.)

101

100 og jen — kom æ hjem,
100 og tu — fik æ en Ko,
" " tri — " " " Sk—
" " fie — " " " Lie,
" " fem — " " " Klem
" " sejs — kom vi te Smejs
" " syv — bløv æ en Tyv
" " ott' — " " Soldåt,
" " ni — kam æ i Kri,
" " ti — bløv æ fri.

(H. Sandkamm, Stølbros.)

1800

1800 og 0 da trådt æ æ Ko te Bol,
" " 1 " " " en hjem
" " 2 " kallet æ Ko,
" " 3 " kund æ Kalv se,
" " 4 " " et sk—,
" " 5 " " et sjel gaa hjem
" " 6 " kom et aa æ Grejs,
" " 7 " fæk et undt i æ Lyv,
" " 8 " kund' et f—,
" " 9 " bløv et Kri,
" " 10 " " " fri.

(Christ. Hansen, Tønder, fra Sotterup.)

Kgl. Hof Vinhandler

KJÆR & SOMMERFELDT

Gl. Mønt 4 - København K.

VINE OG CIGARER

Koloniallotteriet

GYLDENLØVESGADE 1

KØBENHAVN V.

Tell. 6696

AUTOMATISKE LOKALTELEFONCENTRALER

Standard Electric leverer automatiske Telefoncentraler til ethvert Formaal, fra de mindste, til hvilke der kan sluttes 4 Lokalabonnter og 1 Bylinie, og til de største.

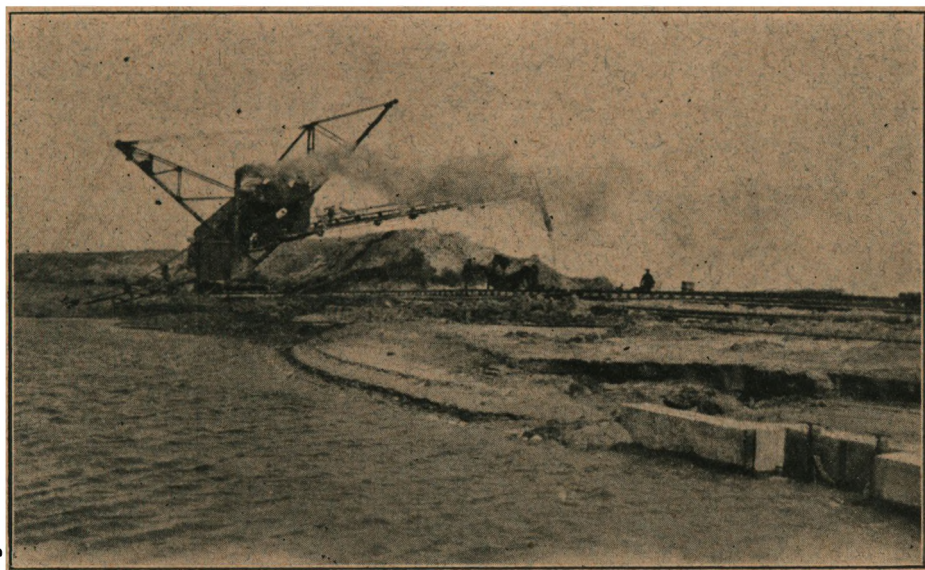
Gennem de koncessionerede Telefonselskaber er Standard Electric den største Leverandør af automatiske Lokaltelefoncentraler.

RADIOMØDTAGER- OG HØJTTALERANLÆG - PERSONKALDE- OG SIGNALANLÆG

J. STÜRUP & V. PROSCH-JENSEN **INGENIØRER & ENTREPRENØRER**

Telf. Palæ 4239, Ordrup 2304 VESTERPORT 256 - KØBENHAVN

Telf. Højer 64, Ribe 65



DIGEBYGNING PAA RØMØ

JORD - JERNBETON - HAVNEBYGNING - FUNDERING